

ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ	2
СЪДИЛИЩА.....	2
Функции на съдията:.....	3
ПРОКУРАТУРА	3
Функции на прокурора:	4
НАЦИОНАЛНА СЛЕДСТВЕНА СЛУЖБА И СЛЕДСТВЕНИ ОТДЕЛИ	4
Функции на следователите:	5
ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ	5
Правомощия на Висшия съдебен съвет.....	6
ИНСПЕКТОРАТ КЪМ ВСС	7
НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ НА ПРАВОСЪДИЕТО.....	8

ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

Република България е правова държава, която се управлява според Конституцията и законите на страната.

Конституцията на Република България /КРБ/ разделя държавната власт на законодателна, изпълнителна и съдебна. Глава шеста е посветена на съдебната власт, нейните правомощия, структура, органи и функции. Тя прокламира независимостта и самостоятелния бюджет на съдебната власт и повелява, че при осъществяване на своите функции съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите се подчиняват само на закона.

Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата, като правосъдието се осъществява в името на народа.

Организацията и дейността на Висшия съдебен съвет, на съдилищата, на прокуратурата и следствените органи, статутът на съдиите, прокурорите и следователите, условията и редът за назначаване и освобождаване от длъжност на съдиите, съдебните заседатели, прокурорите и следователите, както и за осъществяване на тяхната отговорност, се уреждат със Закона за съдебната власт. Съдиите, прокурорите и следователите са магистрати. При осъществяване на съдебната власт те не носят наказателна и гражданска отговорност за служебните си действия и за постановените от тях актове, освен ако извършеното е умишлено престъпление от общ характер. При осъществяване на дейността си магистратите са политически неутрални. Актовете, които постановяват се основават на закона и събраните по делото доказателства. Гражданите и юридическите лица имат право на информация за работата на съдебната власт.

СЪДИЛИЩА

„Всеки има право на справедлив и публичен процес в разумен срок и от независим и безпристрастен съд“ – чл. 7, ал. 1 от ЗСВ.

Съдилищата осъществяват правораздаването в Република България и контрол за законност на актове и действия на административните органи. Съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес, а производството по делата гарантира установяването на истината. Делата се разглеждат публично, освен ако законът предвижда друго. Гражданите и юридическите лица имат право на защита във всички стадии на процеса.

Съдилищата в Република България са Върховен касационен съд, Върховен административен съд, Апелативен специализиран наказателен съд, Специализиран наказателен съд, апелативни съдилища, Военно-апелативен съд, военни съдилища, административни съдилища, окръжни съдилища и районни съдилища.

Върховният касационен съд е последната съдебна инстанция по наказателни и граждански дела, която осъществява върховен съдебен надзор за точно и еднакво прилагане на законите от всички съдилища.

Върховният административен съд осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднакво прилагане на законите в административното правораздаване и се произнася по спорове относно законността на актове на Министерския съвет, на министрите и на други актове, посочени в закона.

В съдилищата се разглеждат граждански, наказателни и административни дела. Съдебното производство по граждански и наказателни дела е триинстанционно – първоинстанционно, въззивно и касационно, а по административни дела е двуинстанционно. Инстанционността показва колко пъти съдебният спор може да се разглежда от висшестоящ съд, ако някоя от страните по делото реши да обжалва съдебното решение. В зависимост от вида и характера на правния спор първоинстанционен съд може да бъде съответния районен, окръжен, административен или военен съд.

Специализираният наказателен съд е единствен за територията на страната. Намира се в гр. София, приравнен е на окръжен съд. Делата, които са му подсъдни са изброени в чл. 411 от НПК – основно извършени от организирани престъпни групи или по поръчение на такива и в изпълнение на тяхно решение.

Съдебното дело започва след внасяне на иск от засегнатата страна или след повдигане на обвинение от прокурора по наказателни дела. В хода на съдебния процес съдът установява истината и по вътрешно убеждение въз основа на събраните доказателства по делото постановява съдебно решение/присъда. В зависимост от вида на делото, съдът може да заседава в състав от един или повече съдии, а при наказателни дела в предвидените от закона случаи участват и съдебни заседатели. Съдиите заседават в тоги в черен цвят. Военните магистрати заседават във военна униформа.

Функции на съдията:

- разглежда дела и решава правни спорове;
- ръководи съдебния процес и реда в съдебната зала;
- изслушва страните и свидетелите по делото;
- разглежда представените доказателства;
- определя мярка за неотклонение, ако е необходимо;
- постановява съдени решения и присъди по наказателни дела;
- актовете на правораздаването се мотивират.

ПРОКУРАТУРА

„Прокуратурата в Република България е единна и структурата ѝ е в съответствие с тази на съдилищата. Главният прокурор осъществява надзор за законност и методическо ръководство върху дейността на всички прокурори и следователи.“ – чл. 136, ал.1 от ЗСВ и чл. 126, ал. 2 от КРБ.

Прокуратурата следи за спазване на законността като:

- ръководи разследването и упражнява надзор за законосъобразното му провеждане;
- привлича към отговорност лицата, които са извършили престъпления и поддържа обвинението по наказателни дела от общ характер;
- упражнява надзор при изпълнение на наказателните и други принудителни мерки;
- предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове;
- в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.

Структурата на прокуратурата съответства на тази на съдилищата и се състои от **Върховна касационна прокуратура, Върховна административна прокуратура, Национална следствена служба, апелативни прокуратури, Апелативна специализирана прокуратура, Военно-апелативна прокуратура, окръжни прокуратури, Специализирана прокуратура, военно-окръжни прокуратури и районни прокуратури.** В състава на окръжните и Специализираната прокуратури има следствени отдели. Всички актове и действия на прокурора могат да бъдат обжалвани пред непосредствено по-горестоящата прокуратура. Писмените указания на по-горестоящия прокурор са задължителни за подчинените му прокурори.

Функции на прокурора:

- образува досъдебно производство при наличие на законен повод и достатъчно данни за извършено престъпление;
  - повдига и поддържа обвинението;
  - ръководи разследването и наблюдава законосъобразността му;
  - може да извършва разследване или отделни действия по него;
  - участва в съдебното производство като държавен обвинител.
- В съдебното заседание прокурорите носят тоги в червен цвят.

НАЦИОНАЛНА СЛЕДСТВЕНА СЛУЖБА И СЛЕДСТВЕНИ ОТДЕЛИ

Националната следствена служба, следствените отдели при окръжните прокуратури и следственият отдел при Специализираната прокуратура провеждат разследването по наказателни дела в случаите, предвидени в закона. Следователите действат под ръководството и надзора на прокурор.

Функции на следователите:

- разследват престъпления при: измяна, предателство и шпионство, диверсия и вредителство, престъпления против правосъдието, тероризъм, общоопасни престъпления, престъпления по транспорта и съобщенията, против държавната тайна и др.;
- разследват тежки умишлени престъпления против личността извършени от непълнолетни лица (убийства, отвлечане и противозаконно лишаване от свобода, принуда и разврат)
- разследват престъпления, извършени от съдии, прокурори и следователи, от други лица с имунитет, членове на Министерския съвет, или от държавни служители в Министерството на вътрешните работи, Държавна агенция „Национална сигурност“, както и от служители на Агенция „Митници“ в качеството им на разследващи органи;
- разследват престъпления, извършени в чужбина;
- разследват дела с фактическа и правна сложност, възложени им от административния ръководител на съответната окръжна прокуратура.

ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

„Висшият съдебен съвет (ВСС) е постоянно действащ орган, който представлява съдебната власт и осигурява нейната независимост. Той определя състава и организацията на работа на съдебната власт и осъществява управление на дейността ѝ, без да засяга независимостта на нейните органи.“ – чл. 16 ЗСВ.

Висшият съдебен съвет осъществява правомощията си чрез пленум, съдийска и прокурорска колегии, които се подпомагат от постоянни или временни комисии.

На 3 октомври 2012 г. е конституиран седмият състав на ВСС и втори след утвърждаването на Съвета като постоянно действащ орган. ВСС се представлява от един от изборните му членове, определен с решение на Пленума на ВСС.

Пленумът на ВСС се състои от всички негови 25 членове. Трима от тях – председателят на ВКС, председателят на ВАС и главният прокурор са членове по право. Останалите 22-ма членове са юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж.

Съдийската колегия се състои от 14 членове и включва председателите на ВКС и ВАС, шестима членове избрани пряко от съдиите, и шестима членове избрани от Народното събрание.

Прокурорската колегия се състои от 11 членове и включва главния прокурор, 4-ма членове избрани пряко от прокурорите, 1 член избран пряко от следователите, и 5-ма членове избрани от Народното събрание.

Пленумът на ВСС се подпомага от 2 постоянни комисии – „Бюджет и финанси“ и „Управление на собствеността“ регламентирани в ЗСВ. Комисиите се състоят от равно по численост представителство от двете колегии.

Съгласно ЗСВ дейността на Съдийската и Прокурорската колегии се подпомагат съответно от постоянни комисии по атестирането и конкурсите и от комисии по професионална етика.

С решение на ВСС от 13.12.2012 г. е създаден Гражданският съвет към ВСС се цел гарантиране на открито и ефективно участие на гражданските и професионални организации при формирането на стратегии за реформи в съдебната власт, както и за осигуряване на обективност при техния мониторинг.

Правомощия на Висшия съдебен съвет

Пленумът на ВСС:

- приема проекта на бюджета на съдебната власт;
- определя броя, съдебните райони и седалищата на съдилищата в Р България;
- организира квалификацията на съдиите, прокурорите и следователите;
- управлява недвижимите имоти на съдебната власт;
- предлага на президента на Република България за назначаване и освобождаване председателя на ВКС, председателя на ВАС и главния прокурор;
- решава общи за съдебната власт организационни въпроси;
- дава становища по законопроекти, отнасящи се до съдебната власт.

Колегиите на ВСС осъществяват поотделно и в съответствие с професионалната си насоченост следните правомощия по отношение на съдиите, прокурорите и следователите:

- назначават, повишават, преместват и освобождават от длъжност магистратите;
- извършват атестиране на магистратите и решават въпроси за придобиване и възстановяване на несменяемост;
- налагат дисциплинарни наказания на магистратите след провеждане на дисциплинарни производства;
- определят броя, назначават и освобождават административните ръководители и техните заместници в органите на съдебната власт, с изключение на председателя на ВКС, ВАС и главния прокурор;

- правят предложения до Пленума на ВСС за определяне на броя на съдебните райони и седалищата на районните, окръжните, административните и апелативните съдилища и съответните прокуратури;
- правят предложения до Пленума за определяне на броя на съдиите, прокурорите и следователите;
- организират и провеждат конкурсите за съдийските, прокурорските и следователските длъжности;
- ежегодно анализират и отчитат степента на натовареност на органите на съдебната власт;

Прокурорската колегия избира и освобождава директора на Националната следствена служба.

Заседанията на Пленума на ВСС и неговите колегии са публични и се излъчват пряко онлайн чрез интернет сайта на ВСС, освен в определени от закона случаи.

Заседанието на Пленума на ВСС се свиква от министъра на правосъдието, а когато той отсъства от представляващия ВСС, които го и председателстват. Министърът на правосъдието няма право да гласува при взимането на решения. Заседанията на колегиите се председателстват съответно от председателя на ВКС и главния прокурор. Решенията на пленума и колегиите се взимат с явно гласуване, без право на „въздържал се“.

ВСС не може да разглежда конкретни дела и не може да отменя или изменя съдебни решения. Единственият, предвиден от закона ред за това, е обжалването пред по-горестоящ по степен съд.

Информация за историята, структурата, състава и работата на Висшия съдебен съвет е налична на интернет страницата – www.vss.justice.bg

От 2015 г. към интернет сайта на ВСС е създадена детска версия. ВСС има фейсбук страницата.

В раздел „Превенция на корупцията“ са публикувани електронни форми за подаване на жалби и сигнали за корупционно поведение в съдебната система.

Сайтът на ВСС осигурява достъп, както до централния интерфейс за търсене на информация по съдебни актове, така и до интернет страницата на всички съдилища.

ИНСПЕКТОРАТ КЪМ ВСС

ИВСС е създаден с чл. 132а от Конституцията на Република България /обнародван в ДВ бр. 12 от 6 февруари 2007 г/. Той е самостоятелен орган, с основна функция да проверява дейността на органите на съдебната власт, без да засяга тяхната независимост. Извършва проверки за почтеност и конфликт на интереси на магистратите, на имуществените им декларации, както и за установяване на действия накърняващи престижа на съдебната власт и такива свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и

следователите. Състои се от главен инспектор и 10 инспектори, които се избират от Народното събрание с мнозинство от две трети от народните представители. Мандатът на главния инспектор е петгодишен, а на инспекторите – четиригодишен. Главният инспектор и инспекторите при осъществяване на функциите си са независими и се подчиняват само на закона. ИВСС действа служебно, по инициатива на граждани, юридически лица или държавни органи, включително на съдии, прокурори и следователи. ИВСС отправя сигнали, предложения и доклади до други държавни органи и до компетентните органи на съдебната власт. Той предоставя публично информация за дейността си.

НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ НА ПРАВОСЪДИЕТО

НИП е публична институция за обучение на кадрите в съдебната система. Основната му цел е подобряване ефективността на правораздаването чрез качествено професионално обучение и повишаване на квалификацията на магистратите и съдебните служители, както и събиране, обработване и разпространяване на информация за нуждите на обучението и осъществяване функциите на Европейския документационен център. НИП се ръководи от Управителен съвет /УС/ с петгодишен мандат. Петима от членовете му се излъчват от ВСС и двама от Министерство на правосъдието. Председател на УС по право е председателят на ВКС. НИП се управлява от директор, който се избира от УС с мнозинство от две трети от членовете му за срок от пет години. Той може да бъде избран за още един мандат след оценка на дейността му от Управителен съвет. Дейността на НИП при планирането на учебния процес се подпомага от Програмен съвет, който е със статут на консултативен орган и съдейства при изготвяне на учебните програми и подбора на преподавателите. Съставът на Програмния съвет се определя от УС и включва представители от магистратурата и правната наука.